

Верховний
Суд

ШІ в національному судочинстві: еволюція правових ПОЗИЦІЙ

Ян БЕРНАЗЮК,

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,
доктор юридичних наук, професор

Національна школа суддів України
Рада Європи
Науково-практичний Хаб «Верховенство права»

Тренінг: Застосування штучного інтелекту у суддівській діяльності
5 березня 2026 року

ПЛАН

1. Правове регулювання ШІ в Україні

1.1. Акти законодавства

1.2. Перспективи появи нового законодавства

2. Акти «м'якого» права

2.1. Акти рекомендаційного характеру (Україна)

2.2. Міжнародні акти рекомендаційного характеру

3. Практика Верховного Суду щодо використання ШІ

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ПРОЦЕДУРУ»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20>

Стаття 62. Розгляд і вирішення справи в автоматичному режимі

1. У випадках та порядку, визначених законом, адміністративне провадження повністю або частково здійснюється адміністративним органом в автоматичному режимі (**за допомогою програмних засобів, без втручання людини**).

2. Адміністративний орган **зобов'язаний вживати заходів** для розгляду справ в автоматичному режимі.

3. Адміністративний орган **несе відповідальність** за адміністративні акти, прийняті в автоматичному режимі.

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ПРОЦЕДУРУ»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20>

Стаття 63

2. **Заслуховування не проводиться**, якщо адміністративний орган приймає відповідний адміністративний акт в автоматичному режимі

Стаття 69

2. Якщо рішення у справі може бути прийнято **на підставі електронних документів у машинозчитувальному форматі та/або даних національних електронних інформаційних ресурсів**, адміністративний акт може бути прийнято в автоматичному режимі у випадках, передбачених законом

КОДЕКС СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ (СТАТТЯ 16)

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-24#Text>

Використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це:

1. не впливає на незалежність та неупередженість судді,
2. не стосується оцінки доказів,
3. не стосується процесу ухвалення рішень,
4. не порушує вимог законодавства.

Рішення Ради судів України від 02.03.2026 № 14

<https://rsu.gov.ua/uploads/news/risenna-rsu-no-14-vid-02032026-p-f631879b7f.pdf>

1. Затвердити Коментар до Кодексу суддівської етики, затвердженого V з'їздом суддів України 24 жовтня 2002 року (зі змінами) у редакції рішення XX чергового з'їзду суддів України від 18 вересня 2024 року, що додається.
2. Надіслати Коментар до Кодексу суддівської етики, затвердженого V з'їздом суддів України 24 жовтня 2002 року (зі змінами) у редакції рішення XX чергового з'їзду суддів України від 18 вересня 2024 року в суди України до відома та врахування.

Ukraine 2025 Report SWD(2025) 759 final

ЄК: Звіт щодо України за 2025 рік

https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/17115494-8122-4d10-8a06-2cf275eecd7_en?filename=ukraine-report-2025.pdf

ЄС фіксує активне впровадження ШІ та e-justice в Україні, але відсутність гармонізації з **AI Act**

Захист **персональних** даних у судовій цифровізації залишається проблемним і потребує законодавчого оновлення

ШІ без належних гарантій **приватності** та контролю судової влади – ризик для верховенства права

План заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025-2026 роки (розпорядження КМУ від 09.05.2025 № 457-р)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2025-%D1%80#Text>

Виконавець: Мінцифри

Завдання: розроблення та подання Кабінетові Міністрів України законопроєкту щодо правового врегулювання у сфері розвитку штучного інтелекту

Строк виконання: IV квартал 2026 року

Framework Convention on Artificial Intelligence, Human Rights, Democracy and the Rule of Law: Council of Europe Treaty № 25. Vilnius, 5.IX.2024
<https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/the-framework-convention-on-artificial-intelligence>

15 травня 2025 р. Україна підписала **Рамкову Конвенцію про ШІ (потребує ратифікації Верховною Радою)** та зобов'язалася таким чином дотримуватися визначених у цьому документі принципів, зокрема поваги до людської гідності, прозорості, недискримінації, захисту приватності, надійності і безпеки під час прийняття національного законодавства та практичного застосування ШІ у публічному секторі

EU-communicated codified Benchmarks for Ukraine on Chapter 23 – Judiciary and Fundamental Rights (Full list provided to Ukraine at explanatory meeting)»- 23.02.2026
<https://www.eurointegration.com.ua/files/5/2/5256f03-23-benchmarks-eng.pdf>

Кодифіковані орієнтири (Benchmarks), доведені ЄС до України в межах переговорного Розділу 23 «Судова влада та фундаментальні права»

ІВМ 23.4.3 Альтернативне вирішення спорів та правова допомога.

ІВМ 23.4.5 Просування цифровізації системи правосуддя.

Електронний суд із використанням ШІ стане одним із ключових пріоритетів Мінцифри у 2026 р (30.12.2025)
<https://interfax.com.ua/news/telecom/1132630.html>

У 2026 році планується реалізація електронного суду з використанням ШІ для адміністративного судочинства, що має розвантажити судову систему (Михайло Федоров).

"Ми працюємо над проєктом, який буде унікальним у світі, коли, наприклад, є адміністративне правопорушення і ми зможемо (зі ШІ) суд зробити швидко онлайн в кілька кліків, якщо погоджуємося з рішенням».

Проект постанови КМУ «Про реалізацію експериментального проекту щодо розгляду окремих категорій справ про адміністративні правопорушення з використанням ШІ»

Мінцифри пропонує дворічний експеримент, у межах якого модулі «Штучний інтелект» у системах МВС та ЄСІТС здійснюватимуть автоматизований відбір і аналіз справ про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, передбачені статтею 122-4 (залишення місця ДТП), статтею 124 (порушення правил дорожнього руху, що спричинило ДТП), частинами третьою та п'ятою статті 126 (керування без права керування та повторність такого порушення) і статтею 130 (керування у стані сп'яніння) КУпАП, формуватимуть проекти судових рішень та передаватимуть їх судді для підписання або відхилення.

Перелік «м'якого» права

1. Кодекс суддівської етики, затверджений рішенням XX чергового з'їзду суддів України від 18.09.2024 <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-24#Text>
2. Положення про використання технологій штучного інтелекту працівниками Апарату Верховного Суду, затверджене наказом Керівника Апарату Верховного Суду № 117 від 08.12.2025 <https://constitutionalist.com.ua/polozhennia-pro-vykorystannia-tekhnolohij-shi-pratsivnykamy-aparatu-vs>
3. Засади використання інструментів штучного інтелекту у Вищому антикорупційному суді, затверджені наказом Голови Вищого антикорупційного суду № 56 від 19.12.2024 https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/documents/orders/19.12.2024_56.pdf
4. Стратегія Вищого антикорупційного суду на 2026-2028 роки, затверджена рішенням № 1 зборів суддів ВАКС від 20.11.2025 https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/self-governance/decisions/20.11.2025_1.pdf
5. Концепція Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, затверджена Наказом Державної судової адміністрації України № 178 від 30.04.2025 https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/normatyvno-pravova%20baza/N_178_2025_dodatok.pdf
6. Рекомендації з відповідального використання штучного інтелекту для правників, розроблені Міністерством цифрової трансформації України, Міністерством юстиції України та партнерами (липень 2025 року) <https://constitutionalist.com.ua/rekomendatsii-z-vidpovidalnoho-vykorystannia-shtuchoho-intelektu-dlia-pravnykiv>
7. Словник термінів у сфері штучного інтелекту, схвалений Міністерством цифрової трансформації України (2024 рік) <https://storage.thedigital.gov.ua/files/2/72/389a01ab0cc82040dfe172f94d1af720.pdf>
8. Біла книга з регулювання ШІ в Україні: бачення Мінцифри (Версія для консультацій, червень 2024 року) <https://storage.thedigital.gov.ua/files/d/9d/0bbc3a705c821a197bedfcdfe00899d9.pdf>
9. Дорожня карта з регулювання штучного інтелекту в Україні (Bottom-Up підхід, Міністерство цифрової трансформації України) <https://storage.thedigital.gov.ua/files/2/22/363bbcaec30bf9d4e598375fecac3227.pdf>

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ПРАЦІВНИКАМИ АПАРАТУ ВС (Наказ від 08.12.25 № 117)

https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Polozhennya_SHI.pdf

Administrative Order of the Head of the Office of the Supreme Court "On the Approval of the Regulation on the Use of Artificial Intelligence Technologies by Employees of the Office of the Supreme Court (Secretariat)

https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/ADMINISTRATIVE_ORDER_HEAD_OFFICE_SC.pdf

Цей акт встановлює чіткі правові межі та етичні стандарти для безпечного використання ШІ працівниками Апарату ВС, спрямовані на підвищення ефективності роботи при суворому дотриманні конфіденційності, захисту персональних даних та незалежності судової влади.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПРАВНИКІВ ЩОДО БЕЗПЕЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ЛИПЕНЬ 2025)

<https://constitutionalist.com.ua/rekomendatsii-z-vidpovidalnoho-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-dlia-pravnykiv>

Ці секторальні рекомендації є одним зі складників дорожньої карти з регулювання ШІ в Україні. Системи ШІ можуть бути корисні на різних етапах діяльності правників – від первинного аналізу документів до формування стратегії захисту клієнта та підготовки процесуальних документів.

Ці рекомендації розроблено для того, щоб надати правникам практичні поради щодо відповідального використання ШІ в професійній діяльності.

UNESCO, Guidelines for the Use of AI Systems in Courts and Tribunals, 2025

<https://www.unesco.org/en/articles/guidelines-use-ai-systems-courts-and-tribunals>

ЮНЕСКО, Настанови щодо використання систем штучного інтелекту в судах та трибуналах, 2025 рік.

Метою цих Настанов є створення першої глобальної етичної та оперативної бази для впровадження ШІ в судову систему, що дозволить підвищити ефективність правосуддя та доступ до нього, одночасно гарантуючи дотримання верховенства права, незалежності суду та захист основоположних прав людини від потенційних ризиків.

UNESCO, AI Essentials for Judges, 2026, CI/DIT/AI/Judges2026

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000396991>

ЮНЕСКО, Основи ШІ для суддів, 2026 рік, CI/DIT/AI/Judges2026

Мета та значення документа: цей документ розроблений як лаконічний практичний посібник для ознайомлення суддів, прокурорів та юристів із базовими поняттями, можливостями та ризиками штучного інтелекту в судовому контексті. Його ключове значення полягає у наданні конкретних відповідей на поширені запитання юридичної спільноти, яка не є експертною в галузі технологій, але стикається з їхнім стрімким впровадженням у систему правосуддя

CEPEJ, Guidelines on the Use of Generative Artificial Intelligence for Courts, 19 December 2025, CEPEJ(2025)18Final

<https://rm.coe.int/cepej-2025-18final-en-draft-guidelines-on-the-use-of-generative-ai-for/48802a4ad1>

Європейська комісія з питань ефективності правосуддя, Настанови щодо використання генеративного ШІ в судах

Мета та значення документа: цей документ встановлює нормативну та оперативну базу для безпечного впровадження генеративного ШІ в систему правосуддя, з пріоритетом на дотриманні Європейської конвенції з прав людини, забезпеченням виключного права людини на здійснення правосуддя та обов'язковим збереженням суверенного контролю держави над даними та інфраструктурою.

ABA Task Force on Law and AI, Addressing the Legal Challenges of AI: Year 2 Report on the Impact of AI on the Practice of Law

<https://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/center-for-innovation/ai-task-force/2025-ai-task-force-year2-report.pdf>

Цільова група Американської асоціації адвокатів (АВА) з питань права та штучного інтелекту «Вирішення правових викликів ШІ.

Мета та значення документа: цей комплексний звіт підсумовує дворічну роботу Цільової групи АВА, маючи на меті надати юристам, суддям та освітянам стратегічну дорожню карту для етичної та відповідальної інтеграції ШІ в правову систему США. Його значення полягає у переході від теоретичних дискусій про заміну юристів до практичного впровадження ШІ як «партнера по мисленню», що здатний підвищити ефективність правосуддя, розширити доступ до нього та забезпечити дотримання верховенства права.

Opinion No. 28 (2025) on the importance of judicial well-being for the delivery of justice (CCJE)
Висновок № 28 (2025) щодо важливості суддівського благополуччя для здійснення правосуддя (КРЄС)

<https://rm.coe.int/opinion-no-28-2025-of-the-ccje-published-/4880296bfa>

Неналежна цифровізація може збільшувати масив даних і процесуальних матеріалів, ускладнюючи контроль за **персональними даними**

Кібербезпека та захист чутливих даних суддів і матеріалів справ є складовою суддівського благополуччя

Допоміжні технології допустимі лише як інструмент підтримки, **без прогнозування результатів справ і без втрати контролю суддею.**

Роль ШІ в судовому адмініструванні: підвищення ефективності роботи команд

https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/news/Програма_Вебінар_ШІ%20в%20судовому%20адмініструванні.pdf

<https://www.youtube.com/watch?v=gKs3yrsaz6c>

24 лютого 2026 року відбувся онлайн-вебінар (Role of AI in Court Administration: Enhancing Effectiveness and Addressing Personnel; IACA) за участю провідних фахівців із судового адміністрування та цифровізації з України, Сінгапуру та США (зокрема Кевіна Болінга, Богдана Крикливенка, Расіма Бабанли, Кен Хві Тана та Майкла Навіна), присвячений практичним аспектам впровадження ШІ в роботу судів, управлінню даними та розробці нормативних рамок для підвищення ефективності правосуддя.

Штучний інтелект у роботі адвоката та судовому процесі: МОЖЛИВОСТІ, МЕЖІ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

<https://uba.ua/ukr/news/sh-v-pravosudd-eksperti-obgovorili-mozhlivost-mezh-ta-vdpovdalnst-u-kiv>

<https://youtu.be/-qJ2FCe0EWQ>

27 лютого 2026 року в Києві Мінцифри спільно з Асоціація правників України провели фахову дискусію.

Метою заходу було комплексне обговорення практичного використання ШІ у правосудді, визначення допустимих меж його застосування, аналіз ризиків для процесуальних гарантій і незалежності суду, а також напрацювання підходів до етичного й нормативного врегулювання відповідальності за використання таких технологій у судовій діяльності.

CEPEJ, Report of the 44th meeting of the Bureau of the European Commission for the Efficiency of Justice, 12 January 2026, CEPEJ-BU(2026)2

<https://rm.coe.int/cepej-bu-2026-rapport-reunion-bureau-composition-des-gt-2780-1226-9074/48802aa0b3>

Бюро СЄПАЖ офіційно затвердило оновлений персональний склад своїх ключових робочих груп на період 2026–2027 років, зокрема: GT-EVAL, що відповідає за оцінку судових систем, GT-EFF, яка опікується ефективністю судочинства, та спеціалізованої групи GT-CYBERJUST, фокусом якої є розвиток кіберправосуддя та регулювання ШІ.

Представника України включено до складу цієї Робочої групи з питань кіберправосуддя та штучного інтелекту (CEPEJ-GT-CYBERJUST)

Draft Concept of the Technological Training Programme for Judges, developed by the CEPEJ Working Group on Cyberjustice and Artificial Intelligence (CEPEJ-GT-CYBERJUST(2025)1Rev3)

Цей документ є проєктом **концепції технологічної навчальної програми для суддів**, розробленим Робочою групою CEPEJ з питань кіберправосуддя та штучного інтелекту (CEPEJ-GT-CYBERJUST) для ухвалення на 46-му пленарному засіданні у червні 2026 року.

Текст визначає стратегічні цілі, фундаментальні принципи та модульну структуру навчання – від базової цифрової грамотності до поглибленого вивчення ШІ та кібербезпеки – з метою забезпечення ефективного правосуддя при збереженні виключної ролі людського судження та дотриманні етичних стандартів Ради Європи.

Верховний Суд і SIDA: співпраця з цифровізації правосуддя

<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1961752>

Верховний Суд уже впровадив можливості штучного інтелекту в **Базі правових позицій** та спільно з ЄСПЛ запустив українськомовну версію Knowledge Sharing Platform, а також розширив електронний документообіг, що забезпечило відчутну економію ресурсів і підвищення ефективності судового менеджменту.

За підтримки Шведської агенції з міжнародного розвитку та співробітництва (SIDA) триває реалізація проєкту з розвитку ЄСІКС як уніфікованої цифрової інфраструктури для всіх судів України, що має посилити єдність судової практики, кіберстійкість системи правосуддя та її відповідність європейським стандартам.

Ухвала ВС від 19 червня 2025 р. у справі № 520/6119/23
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/128263149>

ВС відмовив у відкритті касаційного провадження у справі про перерахунок пенсії, оскільки скажчик пропустив установлений законом строк на касаційне оскарження більш ніж на рік і не довів наявності об'єктивних та непереборних обставин, які б унеможливлювали своєчасне подання касаційної скарги.

Суд також зазначив, що труднощі зі збором доказів, формуванням правової позиції, очікування відповідей від органів влади чи використання штучного інтелекту для підготовки процесуальних документів мають суб'єктивний характер і не можуть виправдовувати пропуск процесуального строку.

Ухвали ВС від 15.01.2026 у справі № 240/14153/24
та від 03.02.2026 у справі № 340/2365/25

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/133336040> <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133764626>

Подання учасником справи процесуальних документів із посиланням на вигадані постанови та правові позиції ВС, які відсутні в ЄДРСР, порушує принцип добросовісності користування процесуальними правами, оскільки такі дії можуть свідчити про використання генеративного штучного інтелекту та виникнення так званих «галюцинацій» - ситуацій, коли система ШІ створює неправдиву інформацію, подаючи її як достовірну.

Ухвали ВС від 15.01.2026 у справі № 240/14153/24
та від 03.02.2026 у справі № 340/2365/25

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/133336040> <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133764626>

Використання ШІ для підготовки процесуальних документів саме по собі не заборонене, однак воно допускається лише як допоміжний інструмент за умови обов'язкового фахового людського контролю (human-in-the-loop), при цьому відповідальність за достовірність наведених у процесуальних документах даних повністю покладається на учасника справи, а подання документів без належної професійної перевірки може розцінюватися як недобросовісне користування процесуальними правами та прояв неповаги до суду.

ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА

1. Берназюк Ян. Штучний інтелект та система правосуддя України: результати співпраці у році, що минув <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
2. Берназюк Ян. Наукові надбання як основа для наступних кроків на шляху інтеграції штучного інтелекту в систему правосуддя <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-kroktiv-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
3. Берназюк Ян. Цифрова ера правосуддя: роль ШІ у забезпеченні єдності судової практики в Україні <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
4. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence and the Judicial system of Ukraine: results of cooperation in the past year <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
5. Берназюк Ян. Штучний інтелект і його використання для забезпечення єдності судової практики як складової довіри до суду // Слово Національної школи суддів України. – 2024, № 2(49), С. 16-35 https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf
6. Берназюк Ян. Ера ШІ й роль верховних судів у цифровій трансформації правосуддя // Юридична газета. № 4 (792). - С. 16-18. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/era-shi-y-rol-verhovnih-sudiv-u-cifroviy-transformaciyi-pravosuddya.html>
7. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence in the Ukrainian Judiciary: Charting the Course Under the Digital Gavel <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-in-the-ukrainian-judiciary-charting-the-course-under-the-digital-gavel>
8. Bernaziuk Ian. Benchmarking Justice: Can Advanced AI Satisfy the Rule of Law Standards? https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/156_AI_Benchmarking_Justice_bernaziuk.pdf
9. Берназюк Ян. Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/161.%20Future_justice_independent_humane%20AI-era_bernaziuk%20%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BE.pdf
10. Берназюк Ян. Межі втручання у приватне життя в умовах загроз національній безпеці: стандарти і виклики для правосуддя https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/135.%20Limits_of_Interference_Private_Life_under_National_Security%20Threats_bernaziuk.pdf
11. Берназюк Ян, Фонова Олена. Правосуддя 2035: між правом і кодом»: Випуск № 18 подкастів НШСУ https://youtu.be/UlghLhHV8os?si=nCpvAI5p5KP3tY_G

Верховний
Суд

Дякую за увагу!